

KMP.573.9.2016.MK

**Raport przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji
z wizytacji Salezjańskiego Ośrodka Wychowawczego w Różanymstoku**

1. Wstęp

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192, dalej OPCAT), oraz działając na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniach 23-24 maja 2016 r. do Salezjańskiego Ośrodka Wychowawczego im. Św. Jana Bosko w Różanymstoku (zwanego dalej: Ośrodkiem, placówką, SOW), udali się przedstawiciele Zespołu *Krajowy Mechanizm Prewencji* (dalej: KMP, Mechanizm): Justyna Róża Lewandowska – Dyrektor Zespołu, Przemysław Kazimirski oraz Marcin Kusy (prawnicy). W przeprowadzonych czynnościach uczestniczył również Krzysztof Olkowicz – zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich.

Celem wizytacji zapobiegawczej przedstawicieli Mechanizmu było sprawdzenie stanu przestrzegania praw wychowanków przebywających w placówce oraz dokonanie oceny pod względem ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

W ramach wizytacji wykonano następujące czynności:

- przeprowadzono rozmowę wstępną na temat funkcjonowania placówki z zastępcą Dyrektora Salezjańskiego Ośrodka Wychowawczego, psychologiem oraz terapeutką,
- dokonano oglądu terenu Ośrodka, w tym pokoi wychowanków, toalet, jadalni, pomieszczeń dydaktycznych,
- przeprowadzono podczas oglądu placówki rozmowy z personelem SOW,
- przeprowadzono rozmowy indywidualne z losowo wybranymi wychowankami Ośrodka,

- dokonano analizy dokumentacji związanej z funkcjonowaniem SOW,
- wykonano dokumentację fotograficzną oraz dokonano pomiaru powierzchni wybranych pomieszczeń.

Przedstawiciele KMP poinformowali kierownictwo SOW o ustaleniach dokonanych w ramach powyższych czynności, a także wysłuchali ich uwag i wyjaśnień.

Po zakończeniu wizytacji poddano analizie udostępnioną dokumentację związaną z funkcjonowaniem SOW.

Podczas wizytacji przedstawiciele KMP dokonali oceny traktowania wychowanków przez personel, legalności i prawidłowości dyscyplinowania, realizacji prawa wychowanków do ochrony zdrowia, edukacji, rekreacji i wypoczynku, swobody praktyk religijnych, kwalifikacji personelu, realizowanych oddziaływań wychowawczych i terapeutycznych, zapewnionych nieletnim warunków bytowych oraz dostosowania placówki do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

W niniejszym raporcie uwzględniono jedynie te kwestie, w których przedstawiciele KMP stwierdzili nieprawidłowości oraz które wyróżniają jednostkę na tle pozostałych.

2. Charakterystyka jednostki

Wizytowana placówka jest ośrodkiem opiekuńczo – wychowawczym o charakterze resocjalizacyjnym dla chłopców, z limitem 113 miejsc. W dniu wizytacji w Ośrodku ewidencyjne przebywało 71 nieletnich. W tej liczbie 1 wychowanek był na przepustce, 1 był hospitalizowany, 4 wychowanków nie powróciło z przepustki, zaś 8 przebywało na ucieczce.

W Ośrodku przebywają chłopcy, wobec których sąd rodziny orzekł środek wychowawczy w postaci umieszczenia w tego rodzaju placówce. Do zadań SOW należy eliminowanie przyczyn i przejawów niedostosowania społecznego oraz przygotowanie wychowanków do życia zgodnego z obowiązującymi normami społecznymi i prawnymi. SOW jest placówką prowadzoną od początku jego istnienia, tj. od 2003 roku, przez Księżę Salezjanów. Działalność opiekuńczo - wychowawcza, resocjalizacyjna i dydaktyczna jest prowadzona w oparciu o zasady pedagogiki katolickiej. Założenia wychowawcze, dotyczące zasad życia wspólnotowego, są realizowane według wzorów zawartych w „Systemie Prewencyjnym” św. Jana Bosko.

W placówce funkcjonuje 5 grup wychowawczych oraz grupa usamodzielnienia.

3. Mocne strony placówki

Za mocną stroną placówki należy uznać dobrą atmosferę w niej panującą. Wychowankowie w rozmowach z przedstawicielami KMP podkreślali, że mogą liczyć na wsparcie pracowników Ośrodka. Chłopcy zaznaczali, że zarówno wychowawcy, dyrektor placówki, jego zastępca, terapeuci, psychologowie są dostępni i można zwrócić się do nich o pomoc w rozwiązywaniu wszelkich problemów.

To co wyróżnia wizytowany SOW to indywidualne podejście do każdego wychowanka, oparte na zasadzie pracy na pozytywnych stronach chłopców. Również duży nacisk kładziony jest na rozwijanie pasji i zainteresowań nieletnich. Mogą oni korzystać z sali gimnastycznej, siłowni, kajaków, paintballa, boiska „Orlik”, rowerów, zestawów narciarskich. Ponadto, placówka posiada stadninę koni, na której wychowankowie uczestniczą w zajęciach z jeździectwa. W dniu wizytacji, jeden z wychowanków, który dzięki tej formie pracy zdobył wykształcenie, po opuszczeniu SOW uzyskał pracę jako trener jazdy konnej.

Chłopcy mają również możliwość uczestnictwa w zajęciach cyrkowych. Dzięki realizowanemu programowi „Pedagogika Cyrku” placówka zdobyła pierwsze miejsce w kategorii propozycji pracy resocjalizacyjnej wśród wszystkich ośrodków wychowawczych w Polsce.

Wizytowany Ośrodek zatrudnia obcokrajowców, w ramach wolontariatu światowego. Osoby te posiadają profesjonalne przygotowanie. Dwóch Brazylijczyków prowadzi zajęcia z capueiry, Macedończyk zajęcia sportowe, natomiast Albańczyk jest wychowawcą. Dzięki tej praktyce wychowankowie uczą się tolerancji wobec innych kultur, co jest niezmiernie istotne biorąc pod uwagę narastające napięcia w relacjach z obcokrajowcami.

Inicjatywą wyróżniającą placówkę spośród innych MOW, jest festiwal „Bez Granic”. Odbywający się raz do roku gości artystów z całego świata. Do południa wychowankowie uczestniczą w warsztatach o różnej tematyce, wieczorem natomiast w koncertach i pokazach. Przez kilka dni chłopcy uczą się większego otwarcia na różność kultur, uczestnicząc w festiwalu społeczność lokalną, a także rozwijają własne zainteresowania.

Jako dobrą praktykę należy również wskazać organizowanie grupowych spotkań wychowanków z prawnikiem. Spotkania takie mają charakter edukacyjny, ale służą również wyjaśnieniu wątpliwości prawnych.

Wizytujący również bardzo dobrze oceniają zorganizowanie i funkcjonowanie w SOW odrębnej grupy usamodzielnienia. Przebywają w niej wychowankowie wykazujący się wyróżniającym zachowaniem. W Grupie Usamodzielnienia nieletni mają możliwość

samodzielnego przygotowania się do opuszczenia placówki przy dyskretnym wsparciu pracowników ośrodka.

4. Problemy systemowe

Monitoringiem wizyjnym objęto teren zewnętrzny oraz wejście do budynku. Kwestia stosowania monitoringu w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, w związku z jej pominięciem w przepisach regulujących funkcjonowanie tych placówek, od kilku lat jest w zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich, który już w 2010 r. skierował wystąpienie generalne do Ministra Edukacji Narodowej w sprawie monitorowania szkół i placówek oświatowych (m.in. ośrodków wychowawczych i socjoterapii). Wskazywał wówczas, że monitorowanie szkół i placówek oświatowych może stanowić formę ingerencji w prywatność uczniów, nauczycieli oraz innych osób znajdujących się na terenie obserwowanego budynku. Dla legalności tego rodzaju kontroli istotne jest jednak, żeby ograniczenie to spełniało przesłanki określone w art. 31 ust. 3 Konstytucji, w tym wymóg ustawowej formy ograniczenia. Rzecznik Praw Obywatelskich zauważył, że żaden przepis rangi ustawowej nie upoważnił organów prowadzących do instalowania kamer monitorujących na terenie szkół i placówek oświatowych. Jak się wydaje regulacji na gruncie ustawowym wymaga nie tylko upoważnienie do instalowania na terenie szkół i placówek oświatowych sieci monitoringu wizyjnego, ale także wskazówki merytoryczne dotyczące zasad i celów montowania kamer monitorujących, sposobu postępowania ze zgromadzonymi w ten sposób danymi, w tym zasady dostępu do nagrań z kamer monitorujących oraz zabezpieczenia danych, a także ewentualne wymagania odnośnie do oznaczenia terenu monitorowanego.

W związku z powyższym Rzecznik Praw Obywatelskich uznał za zasadne dokonanie zmian aktualnie obowiązujących regulacji, aby ograniczyć możliwość instalowania kamer monitorujących w szkołach i placówkach oświatowych do miejsc wyraźnie wskazanych w przepisach prawa. Nie ulega także wątpliwości, że możliwość instalowania na terenie szkół sieci monitoringu wizyjnego powinna wynikać z przepisów rangi ustawowej, a ewentualne upoważnienie do wydania aktu wykonawczego musi być zgodne z wymaganiami, o których mówi przepis art. 92 ust. 1 Konstytucji. Do chwili obecnej takie unormowania nie zostały wprowadzone. Omawianą kwestię należy uznać za problem systemowy, który jest w dalszym ciągu monitorowany przez Rzecznika Praw Obywatelskich.

5. Obszary wymagające poprawy

5.1. Traktowanie

Wychowankowie nie przekazali przedstawicielom KMP skarg na niewłaściwe traktowanie.

Niektórzy z rozmówców zwracali jednak uwagę, że ich pokoje podlegają sprawdzeniom. Czynność ta, polegająca m.in. na sprawdzeniu zawartości szafek, odbywa się z bez obecności wychowanków.

Wobec powyższych ustaleń podkreślenia wymaga, że przepisy ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2014 r. poz. 382 ze zm., dalej upn) nie przyznają pracownikom młodzieżowych ośrodków wychowawczych tego rodzaju uprawnień.

Należy przy tym pamiętać, że zgodnie z zasadą legalizmu, wyrażoną w art. 7 Konstytucji RP *organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa*. Nie mogą więc domniemywać swojej kompetencji, a wszelkie ich działania muszą mieć podstawę prawną. Sąd Najwyższy w postanowieniu 7 sędziów SN z 18 stycznia 2005 r. (sygn. WK 22/04) wskazał, że art. 7 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej stanowiący, że organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa zawiera normę zakazującą domniemywania kompetencji takiego organu i tym samym nakazuje, by wszelkie działania organu władzy publicznej były oparte na wyraźnie określonej normie kompetencyjnej.

Wobec braku regulowań dotyczących stosowania przeszukań w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, jedynym uprawnieniem personelu tych placówek w sytuacjach, w których istnieje podejrzenie posiadania przez nieletniego przedmiotów niedozwolonych, jest prośba o dobrowolne ich wydanie. Tylko w takiej sytuacji, w której wychowanek dobrowolnie pokazuje swoje rzeczy osobiste nie dochodzi do bezprawnego działania personelu w postaci przeszukania, do którego nie uprawnia go żadna z obowiązujących norm prawnych. Wszelkich czynności związanych z ujawnieniem zawartości szafki, plecaka itp. może dokonać jedynie wychowanek, spełniając tym samym prośbę o dobrowolne ujawnienie przedmiotów niedozwolonych. Realizacja takich działań przez personel MOW, nawet za zgodą nieletniego, stanowi działanie bezprawne. Naturalnie, w przypadku odmowy dobrowolnego wydania rzeczy niedozwolonej, dalsze czynności może wykonywać jedynie Policja. Mając powyższe na uwadze pracownicy BRPO zalecają odstąpienie od przeszukań pokoi.

Zgodnie z informacjami uzyskanymi od dyrektora SOW, potwierdzonymi w rozmowach indywidualnych z wychowankami oraz w analizowanej dokumentacji, wobec nieletnich przeprowadzane są wyrywkowe badania na obecność narkotyków w organizmie. Przedstawiciele KMP zwracają uwagę w tym miejscu, że upn, nie daje możliwości osobie innej niż kurator sądowy sprawujący nadzór nad nieletnim zobowiązania nieletniego do poddania się badaniu w celu ustalenia w organizmie nieletniego obecności alkoholu lub innego środka użytego w celu wprowadzenia się w stan odurzenia (art. 70b upn.). W związku z tym należy uznać, iż personel placówki nie ma prawa zobowiązania nieletniego do poddania się takim badaniom. Jeżeli natomiast zachodzi podejrzenie, że nieletni wychowanek popełnił przestępstwo lub wykroczenie po spożyciu alkoholu, personel MOW powinien o zdarzeniu powiadomić rodziców i Policję, która stosownie do przepisu art. 47 ust. 1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2016 r., poz. 487 j.t.), może dokonać badania koniecznego do ustalenia zawartości alkoholu w organizmie, w szczególności pobrać krwi, z zastrzeżeniem, że zabiegu tego dokonuje wówczas fachowy pracownik służby zdrowia. Działania pracowników SOW mają w przywołanej sytuacji charakter interwencyjny i nie upoważniają personelu do samodzielnej kontroli zawartości narkotyków lub alkoholu w organizmie.

5.2. Dyscyplinowanie

Zastrzeżenia przedstawicieli KMP wzbudziły zapisy regulaminu nagród i konsekwencji (zarządzenie nr 1/2015 Dyrektora Salezjańskiego Ośrodka Wychowawczego im. Św. Jana Bosko w Różanymstoku z dnia 9 lutego 2015 r.). Wśród konsekwencji za nieregulaminowe zachowanie przewidziana jest bowiem praca na rzecz ośrodka oraz dodatkowa aktywność sportowa. Wizytujący przypominają, iż kara w postaci pracy stoi w sprzeczności z Regułami Narodów Zjednoczonych Dotyczących Ochrony Nieletnich Pozbawionych Wolności (Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 45/113), które mówią „praca nie może stanowić kary dyscyplinarnej” (Reguła 67).

Trudno uznać za konstruktywne i efektywne wychowawczo karanie poprzez pracę i zajęcia sportowe (jeżeli nawet byłyby one adekwatne do możliwości fizycznych wychowanków). W praktyce, takie sytuacje mogą przyczynić się do negatywnego postrzegania pracy i sportu jako czynności powszechnych, z których jedna służy do samodzielnego utrzymywania się, a druga pozwala zachować dobrą kondycję i realizować ewentualną pasję związaną z daną dyscypliną sportową. Wychowanek

powinien mieć świadomość, że jako członek całej grupy bierze udział we wszystkich czynnościach życia codziennego, w miarę swoich możliwości. Nie powinien być też zniechęcany do zajęć sportowych, jako tych, które wykonują osoby, które coś złego zrobiły. Kara poprzez pracę czy też sport pojmowana jest wówczas jako nieprzyjemny, przykry bodziec stosowany na wniosek wychowawcy. Wizytujący wyjaśniają, iż nie mają zastrzeżeń do wykonywania przez nieletnich dodatkowej pracy na rzecz Ośrodka w sytuacji, gdy wychowanek chce zdobyć dodatnie punkty (lub zniwelować punkty ujemne), jeśli sam zgłasza się do wykonywania takiej pracy. Ponadto, w ocenie przedstawicieli KMP, w sytuacjach takich jak zaśmiecanie, niezmiękanie obuwia, nie pozostawianie po sobie porządku, również dopuszczalne jest zastosowanie środka wychowawczego w postaci pracy porządkowej, gdyż uczy to poszanowania pracy innych osób oraz przestrzegania obowiązku dbania o czystość i porządek. W związku z tym, że w przedmiotowym przypadku o okolicznościach tych nie ma mowy, za niewskazane z wychowawczego punktu widzenia uznać należy stosowanie jako kar pracy na rzecz Ośrodka czy sportu. Również „spotkanie z terapeutą” nie może być karą, gdyż prowadzi do pejoratywnego postrzegania osoby wspierającej.

Podkreślając, iż stosowanie tego typu kar może doprowadzić do wykształcenia się w świadomości młodego człowieka negatywnego nastawienia do pracy, sportu i terapii, pracownicy KMP zalecają rezygnację z ich stosowania.

W ramach wymienionych w regulaminie konsekwencji, w przypadku pozytywnego testu na obecność środków odurzających, przewidziana jest opłata za wykonany test. Wizytujący nie znajdują podstaw prawnych do poboru tego typu opłaty. Jak wspomniano wyżej, pracownicy młodzieżowych ośrodków wychowawczych nie posiadają uprawnień do przeprowadzania przedmiotowych testów. W związku z tym, konsekwencja ta powinna zostać wyeliminowana.

Podczas prowadzonych rozmów z wychowankami, wizytujący odnotowali informacje, o stosowaniu w placówce odpowiedzialności zbiorowej. Ponadto wpisy o jej stosowaniu znajdują się w dokumentacji wychowawców. Przedstawiciele Mechanizmu przypominają, iż odpowiedzialność zbiorowa jest również niewłaściwym traktowaniem i nie powinna mieć miejsca. Zgodnie z Zaleceniami CM/Rec(2008)11 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie europejskich reguł dla młodocianych przestępców objętych sankcjami lub środkami alternatywnymi, kary zbiorowe uznane zostały, obok kar cielesnych i karania poprzez umieszczanie w ciemnej celi za zabronione formy nieludzkiego i upokarzającego karania (Reguła 95.2). Przedstawiciele Mechanizmu stoją na stanowisku, że

nie należy karać nieletnich za czyny, których nie popełnili, gdyż budzi to poczucie niesprawiedliwości, a często i wrogości wobec wychowawcy.

5.2. Prawo do ochrony zdrowia

Zastrzeżenia wizytujących wzbudził fakt, iż przy okazji oświadczeń składanych przez opiekunów prawnych, mogą oni wyrazić zgodę również na „wszelkie niezbędne zabiegi lub operacje”, w sposób generalny, w oderwaniu od konkretnego przypadku. W tym miejscu reprezentanci Mechanizmu, mimo zrozumienia trudności, jakie stwarzać może konieczność każdorazowego kontaktu z opiekunem prawnym nieletniego, zwracają uwagę na nieważność tzw. *zgody blankietowej*. Lekarz może przeprowadzić badanie lub udzielić innych świadczeń zdrowotnych, po wyrażeniu zgody przez pacjenta (art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty Dz. U. z 2015 r., poz.464 j.t. zwanej dalej: ustawą). Zgoda pacjenta ma nastąpić *ex ante*, przed przystąpieniem przez lekarza do danej czynności (zob. D. Dziubina, *Prawny charakter zgody pacjenta na zabieg leczniczy w świetle art. 192 Kodeksu karnego*, CzPKiNP 2000, z. 2, s. 39). Zaznaczyć należy, że zgoda pacjenta musi być uprzednio poprzedzona udzieleniem mu przystępnej informacji dotyczącej badania i zabiegu oraz ewentualnych ich konsekwencjach czy możliwych innych metodach działania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2012 r. syng. III CSK 227/11, w: LEX nr 1211885, Biul.SN 2012/7/13). Przedstawiciele Mechanizmu zwracają również uwagę, że wychowanek, który ukończył 16 lat, również musi wyrazić zgodę na badanie i zabieg medyczny (art. 32 ust. 5 ustawy). Jeżeli zachodzi potrzeba jedynie zbadania małoletniego pacjenta, to zgodę może wyrazić także opiekun faktyczny, czyli również pracownik placówki (art. 32 ust. 3 ustawy). W przypadku badania stwarzającego podwyższone ryzyko czy zabiegu medycznego, w razie niemożliwości porozumienia się z opiekunem prawnym dziecka, należy w tej sprawie wystąpić do sądu opiekuńczego, w którego okręgu czynności te mają być wykonane (art. 32 ust. 2 ustawy). Nie trzeba tego robić tylko w przypadku, w którym pacjent wymaga niezwłocznej pomocy lekarskiej lub istnieje bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia, ciężkiego uszkodzenia ciała czy ciężkiego rozstroju zdrowia pacjenta (art. 33 ust. 1 albo art. 32 ust. 9 w zw. z art. 34 ust. 7 ustawy). Biorąc pod uwagę wskazany stan prawny, przedstawiciele Mechanizmu zalecają każdorazowe odbieranie zgody opiekunów prawnych wychowanków na badanie stwarzające podwyższone ryzyko oraz zezwolenia na zabieg medyczny proponowany w danej sytuacji zdrowotnej.

5.3. Prawo do kontaktu ze światem zewnętrznym

Z informacji uzyskanych od dyrektora i potwierdzonych podczas rozmów z nieletnimi wynika, że wychowankowie mają prawo do odwiedzin zarówno przez osoby najbliższe, do których należą nie tylko rodzice i rodzeństwo, jak i przez swoje sympatie. Spotkania z osobami spoza rodziny odbywają się w obecności rodziców. Jak wynika z wyjaśnień dyrektora, informuje on sąd o odmowie spotkania wyłącznie w przypadku rodziców. Tymczasem wskazać należy, iż zgodnie z art. 66 § 4 upn, dyrektor placówki zawiadamia niezwłocznie sąd rodzinny o każdej odmowie kontaktu nieletniego z osobami **spoza placówki**, nie ograniczając tego zobowiązania do rodziców nieletniego.

5.4. Prawo do informacji

Informacje dotyczące codziennych spraw ośrodka oraz adres do Rzecznika Praw Dziecka, Rzecznika Praw Obywatelskich są wywieszane na korytarzach, jednakże nie we wszystkich grupach wychowawczych. Reprezentanci KMP zalecają uzupełnienie tych informacji o wykaz praw i obowiązków wychowanka oraz danych teleadresowych innych instytucji stojących na straży praw człowieka. Wśród adresów instytucji, do których nieletni mogą zwrócić się w sytuacji naruszenia ich praw wizytujący proponują umieścić sędziego rodzinnego oraz Helsińską Fundację Praw Człowieka. Dane teleadresowe RPO należy również uzupełnić o numer bezpłatnej infolinii 800 676 676, działającej w godzinach 10.00 – 18.00 (poniedziałki) i 8.00 – 16.00 (wtorek-piątek).

5.5. Personel

Z przedstawionych wizytującym informacji wynika, iż pracownicy, mimo dużego wachlarza szkoleń oddziaływań terapeutycznych, w tym superwizji, nie byli objęci szkoleniem z zakresu ochrony praw dziecka w prawie międzynarodowym i krajowym, na które wskazuje reguła 85 Reguł Narodów Zjednoczonych Dotyczących Ochrony Nieletnich Pozbawionych Wolności (Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 45/113) (dalej: Reguły ONZ) stanowiąca, iż „personelowi pracującemu z nieletnimi pozbawionymi wolności, umożliwia się systematyczne szkolenia z zakresu wiedzy i umiejętności zawodowych, w szczególności z psychologii dziecka, pracy socjalnej i wychowawczej z dzieckiem, a także międzynarodowych standardów i norm dotyczących praw człowieka i praw dziecka”. Wizytujący zalecają zatem zorganizowanie przedmiotowego szkolenia.

5.6. Warunki bytowe

Zgodnie z informacjami uzyskanymi od dyrekcji SOW, łazienki chłopców przeznaczone są do remontu zaplanowanego w bieżącym roku. W dniu wizytacji widoczne były w nich duże zawilgocenia sufitu. Wizytujący wskazują również, iż niektóre meble będące na wyposażeniu pokoi chłopców wymagają bieżących napraw.

5.7. Sytuacja osób z niepełnosprawnością

Należy podkreślić, iż placówka nie jest przystosowana do potrzeb osoby z niepełnosprawnością. Mimo że w SOW nie przebywał wychowanek mający trudności w poruszaniu się, to specyfika ośrodka daje podstawy do uznania, że do grona podopiecznych może dołączyć osoba np. poruszająca się na wózku inwalidzkim lub o kulach. W aktualnym stanie nie będzie ona mogła korzystać z urządzeń sanitarnych czy też samodzielnie poruszać się po terenie placówki.

W związku z tym przedstawiciele KMP zalecają dostosowanie placówki do potrzeb osób mających trudności w poruszaniu się. Pracownicy KMP zaznaczają, że pewne modernizacje pozwalające na samodzielność osób z niepełnosprawnością (np. uchwyty ułatwiające korzystanie z WC i prysznic) nie wymagają szczególnych nakładów finansowych czy ingerencji w architekturę budynku. Przypomnieć w tym miejscu należy, że zgodnie z § 3 pkt 5 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 roku w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1422 j.t.), zwanego dalej: rozporządzeniem, młodzieżowe ośrodki wychowawcze należy traktować jako budynki zamieszkania zbiorowego. W związku z tym, obowiązuje wobec nich § 2 ust. 2 rozporządzenia. Przy rozbudowie lub przebudowie, należy więc uwzględnić m.in. kwestię dostosowania placówki do potrzeb osób z niepełnosprawnością. Ponadto zgodnie z przyjętą w dniu 1 sierpnia 1997 roku przez Sejm RP Kartą Praw Osób Niepełnosprawnych (M. P. z 1997 r. Nr 50, poz. 475), osoby niepełnosprawne mają prawo życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych. Nadto Polska w dniu 6 września 2012 roku ratyfikowała przyjętą w dniu 13 grudnia 2006 roku przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2012 r., poz. 1169). Zgodnie z jej treścią należy umożliwić osobom niepełnosprawnym niezależne życie i pełny udział we wszystkich jego sferach. Zarówno wymieniona Karta, jak i Konwencja dotyczą również osób pozbawionych wolności oraz środowiska stworzonego w miejscu ich osadzenia.

W związku z powyższym przedstawiciele KMP zalecają uwzględnić kwestię dostosowania placówki do potrzeb osób z niepełnosprawnością, przy rozbudowie lub przebudowie placówki.

6. Zalecenia

Na podstawie art. 19 OPCAT przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji zalecają:

I. Dyrektorowi Salezjańskiego Ośrodka Wychowawczego w Różnymstoku:

- a. odstąpienie od przeprowadzania badań na obecność alkoholu przez personel SOW
- b. odstąpienie od przeprowadzania przeszukań rzeczy i pokoi wychowanków,
- c. usunięcie z katalogu kar środka dyscyplinarnego w postaci pracy, dodatkowej aktywności fizycznej, spotkania z terapeutą oraz opłaty za wykonany test narkotykowy,
- d. wyeliminowanie odpowiedzialności zbiorowej oraz odstąpienie od karania wychowanków za czyny, których nie popełniły,
- e. wyeliminowanie pobierania od opiekunów prawnych *zgody blankietowej* na leczenie nieletnich,
- f. zorganizowanie szkoleń dla personelu z zakresu praw dziecka,
- g. informowanie sądu rodzinnego o odmowie widzenia nieletniego z każdą osobą,
- h. uzupełnienie informacji znajdujących na tablicach o prawa i obowiązki nieletnich, bezpłatny numer infolinii RPO oraz adresy innych instytucji prawnoczwolniczych i wywieszenie ich w każdej grupie wychowawczej,
- i. wyremontowanie łazienek chłopców,
- j. uwzględnienie w przypadku przeprowadzania przyszłych prac remontowych lub budowlanych, dostosowania placówki do potrzeb osób z niepełnosprawnością.